

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—, polletno Din 16.—, četrtletno Din 9.—, inozemstvo Din 64.—, — Poštno-čkovni račun 10.603.

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5

Telefon interurban 113.

Cena inseratov: cela stran Din 2000.—, pol strani Din 1000.—, četrt strani Din 500.—, 1/8 strani Din 250.—, 1/16 str. Din 125.—, Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Nekoliko o državnem proračunu za leto 1930/31.

Kakor smo nakratko objavili v zadnji številki, znaša državni proračun kraljevine Jugoslavije za proračunsko leto 1930/31 13 milijard 348 milijonov 13.160 dinarjev, dočim je prejšnji proračun znašal 12 milijard 464 milijonov 474.912 dinarjev. Je torej povečan za okroglo 883 in pol milijona dinarjev. Finančni minister dr. Švrljuga pa poudarja v svojem poročilu Nj. Veličanstvu kralju, da je bilo lansko leto izven proračuna izdanih še 539.7 milijonov

dinarjev, ki so bili odobreni po členu 131. zakona o državnem računovodstvu, vsled česar znašajo vsi državni izdatki v letu 1929/30 13 milijard 4 milijone dinarjev. Potemtakem je med stari in novim proračunom dejanska razlika 343.9 milijona dinarjev.

V naslednjem hočemo podati kratko sliko o izdatkih naše države v tem letu in o dohodkih, s katerimi bo te stroške krila.

Stroški za splošno državno upravo

	1930/31	1929/30		razlika
vrhovna državna uprava	332,167.032	298,239.233	+	33,927.799
pokojnine, invalidnine	1.100,000.000	1.127,311.121	+	27,311.121
državni dolgovi	1.016,044.244	895,430.248	+	121,513.996
pravda	466,511.906	413,742.932	+	52,768.974
prosveta	872,166.734	826,930.131	+	45,236.603
zunanje	159,511.470	142,016.510	+	17,494.960
notranje	671,930.740	586,111.713	+	85,819.033
finance	411,285.636	380,625.344	+	30,650.292
vojska in mornarica	2.522,888.333	2.428,571.226	+	94,317.107
zgradbe	398,690.069	326,345.672	+	72,344.397
promet	109,302.895	92,801.201	+	16,501.694
poljedelstvo	102,850.656	84,713.157	+	18,137.499
trgovina	72,902.879	55,766.700	+	17,136.179
socijalna politika	243,408.873	213,032.322	+	30,376.551
rezervni krediti	74,000.000	74,000.000		
Skupno:	8.534,561.553	7.945,647.510	+	588,914.043

Stroški za državna podjetja so predvideni na 4.813.451.607 dinarjev, lani so znašali 4.518.827.402 dinarjev, torej več 294.624.205 dinarjev.

Celotni proračun izdatkov torej znaša skupno 13.348.013.160 dinarjev.

Državni dohodki.

Dohodke države tvorijo davki in dohodki državnih podjetij.

Davčni dohodki so tako proračunjeni:

	Proračun l. 1930/31	Povečanje napram l. 1929/30
neposredni davki splošni	1.630.000.000	+ 87,000.000
posebni davki	281.000.000	+ 60,000.000
dolgovani davki	100.000.000	—
trošarina	903.000.000	—
takse	1.245.200.000	+ 45,700.000
carina	1.546.362.000	+ 89,752.000
monopoli (viški dohodkov)	1.817.500.000	+ 19,775.000
vojna odškodnina Nemčije	426.086.000	+ 263,726.000
razni dohodki	85.343.000	+ 480.000
Skupno:	8.071.492.000	+ 586,434.000

Vsi dohodki državnih podjetij pa so predvideni v znesku 463,070.000 din.

Stabilizacija dinarja in zunanje posojilo.

Finančni minister naglašja v svojem poročilu, da bo treba misliti na zakonsko stabilizacijo dinarja, za katero so pri nas razmere vsestransko dozorele, in ki se ima izvršiti edino na podlagi sedanje vrednosti dinarja. Ker je pogoj stabilizacije dinarja odplačilo tega dela dolga Narodni banki in se to odplačilo ni moglo izvršiti iz rednih državnih sredstev, se je to vprašanje stalno vezalo na sklenitev zunanjega posojila. Najetju inozemskega posojila je vlada vedno posvečala posebno pozornost, ni pa se hotela prenehati, tem manj, ker je k temu ni nič sililo. Kljub temu pa je vlada pazljivo zasledovala razvoj prilik na mednarodnem denarnem trgu ter čakala na trenutek, ki bi omogočal najetje posojila pod kar najugodnejšimi pogoji. Posojilo, ki bi se najelo, bi se uporabilo za stabilizacijo dinarja, pa tudi za razna javna dela po programu, ki je v posameznih ministrstvih že pripravljen.

Boj zoper žganje v Švici.

Švica je danes edina država, kjer se pridelava in prodaja žganja iz sadja vrši brez vsake kontrole in brez vsakega davka. Kdor hoče, more poljubno proizvajati žganje iz raznega sadja in njegovih odpadkov. Sadjarstvo se v Švici lepo razvija in napreduje od leta do leta. Naštelo se je v Švici 12 milijonov sadnih dreves. Z rastočo proizvodnjo sadja pa tudi raste število žganjarn. Povprečno se na leto v teh žganjarnah pridelava 12 milijonov litrov žganja.

Da je to veliko, se uvidi takoj, ako pomislimo, da je Švica majhna država, ki ima nekaj nad 3 milijone 300.000 prebivalcev, prebivajočih na 41.324 kv km zemeljske površine. Ker se pridelava toliko žganja in ker je žganje radi popolne neobdačenosti jako poceni, se ga tudi veliko — popije. Statistično je dokazano, da Švica relativno (v primeru) med vsemi narodi in državami popije največ žganja. Tako nezmerno žganje pitje vpliva jako kvarno na ljudsko zdravje, pa tudi na ljudsko moralno.

Pogubne posledice pretiranega žganja med ljudstvom so dale zvezni

švicarski vladi spodbudo, da je predložila ljudstvu v splošno glasovanje spremembo tistih členov švicarske ustave, ki se pečajo z določbami o alkoholu. Že leta 1885 je švicarsko ljudstvo nekatere ustavne določbe o alkoholu spremenilo, toda samo tiste, ki se nanašajo na pridelavo alkohola iz krompirja. Takrat ni šlo za žganje iz sadja, ker v tistih letih Švica še ni imela tako razvitega sadjarstva, da bi proizvodnja žganja iz sadja mogla postati nevarnost za ljudstvo. Leta 1923 je bila ljudskemu glasovanju predložena obširnejša sprememba alkoholnih določb švicarske ustave, pa je pri glasovanju propadla. Predlog ni bil dobro sestavljen, ter se je proti njemu vršila ostra agitacija zlasti s tem, da bi sprejetje predloga pomenjalo nevarnost za obstoj in razvoj švicarskega sadjarstva.

Na podlagi teh skušenj je bil predlog za ljudsko glasovanje, ki je bilo preteklo nedeljo, 6. aprila, veliko boljše sestavljen. V predlogu so začrtani ukrepi, kako bi se onemogočilo vsako oškodovanje domačega sadjarstva. Pospeševala se bo pridelava namiznega sadja in njegova uporaba za hrano. Sadje se mora zaužiti, ne pa uporabiti za žganje. Država bo skrbela za olajšanje in pocenjenje prevoza sadja v gorate kraje, kjer sadja ni ter ga otroci poznajo samo iz knjig. Domača žganjekuha, tako je določeno v predlogu za glasovanje, bo tudi v bodoče svobodna; svoj domači sadni pridelek bo vsakdo tudi v bodoče smel porabiti za kuhanje žganja, ki bo v domači porabi ostalo brez vsakega davka. Obrtne žganjarne pa bodo pod kontrolo ter bodo morale ves izdelek žganja oddati državnim alkoholnim upravi, ki ga bo prevzela za primerno ceno.

Od nameravanega davka na žganje se pričakuje svota 45 milijonov frankov, ki pa ne bodo tekli v državno kaso, marveč se bo polovica razdelila na kantone (Švica ima 22 kantonov ali okrožij) polovica pa se bo porabila za socialno zavarovanje — za starostno zavarovanje ter preostalim in zapuščenecem. Predlog, o katerem je preteklo nedeljo glasovalo švicarsko ljudstvo, je izdelal zvezni predsednik Musy, ki skupno s prejšnjim predsednikom Motta zastopa katoličane v švicarski vladi. Z vladnim predlogom soglašajo vse politične stranke, izvzemši komuniste. Najhujšo agitacijo proti temu predlogu za spremembo ustave so vršili tisti krogi in tisti ljudje, ki se bojijo za svoj dobiček, ki so ga jim prinašale dosedanje razmere. Za zdravje in moralni napredek ljudstva pa se takšni ljudje brigaajo manj, nego za lanski sneg.

Mnogo lepih deklet in žena pada v oči tujemu potniku v naši deželi. Ni li naša dolžnost, da to prirodno lepoto našega naroda negujemo in ohranimo — mesto da jo z uporabo škodljivih sredstev za vedno uničimo? Zato bi morali uporabljati že davno preizkušene in resnično neškodljive Elsa-preparate za lepoto: Elsa-Creme-pomado, Elsa-pomado za rast las, Elsa-mila zdravja in lepote, Elsa-Shampoo, Elsa-dont-pasto za zobe in roket. Po pošti iz lekarne Feller, Stubica Donja, Elsa trg 341.

V NAŠI DRŽAVI.

Banovinski proračuni. Po podatkih, ki so nam na razpolago o šestih banovinah, znašajo njih proračuni toliko:

	svota	državni prispevek
Donavska ban.	172.3 mil.	20.3 mil.
Savska ban.	149.4 mil.	39.2 mil.
Dravska ban.	136.1 mil.	30.9 mil.
Zetska ban.	76.7 mil.	57.6 mil.
Vrbaska ban.	73.0 mil.	45.0 mil.
Primorska ban.	66.5 mil.	12.8 mil.

Ako se odbijejo državni prispevki, znaša obremenitev prebivalstva po teh proračunih:

	v milij. D	na 1 prebivalca
Dravska ban.	150.0	82.05 Din
Savska ban.	110.2	47.50 Din
Dravska ban.	105.2	111.54 Din
Zetska ban.	20.1	27.12 Din
Vrbaska ban.	28.0	32.94 Din
Primorska ban.	53.7	67.12 Din

Pripomniti je, da se pri Primorski banovini še ne vidi, koliko bo pravzaprav znašal državni prispevek.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Avstrijska republika bo uvedla žitni monopol.

Na Čehoslovaškem bo osnovan katoliški blok iz: čehoslovaške ljudske stranke, nemške ter madžarske krščanske socijalne stranke.

Bolgarska organizacija makedonstvojučih je imela te dni v samostanu v Rilem svoj vojni svet. Sklenjeno je bilo, da makedonstvojuči nadaljujejo borbo proti vsakemu, ki bi oviral njih delo. V Jugoslavijo bodo poslali nove atentatorje.

Križarji na pohodu.

I.

Zadnjič že smo povedali, da se je lotilo zapadno krščanstvo osvoboditve sv. dežele iz mohamedanske sužnosti s 7 velikimi in več manjšimi križarskimi vojnami. Da bodo čitatelji uvideli, kako velike žrtve so zahtevali oboroženi poskusi, polastiti se svetih krajev, hočemo natanko opisati prvo križarsko vojno.

Od leta 1086 so prihajale iz Palestine neprestane pritožbe o grozovitostih mohamedancev nad kristjani v Jeruzalemu in sploh na vzhodu. Muslimani so rušili cerkve, uničevali sv. podobe, razdirali oltarje ter mučili duhovnike. Občega ogorčenja nad nasiljem mohamedanizma na zapadu se je poslužil papež Urban II. Na cerkvenem zboru v Clermontu na Francoskem leta 1095 je nastopil sv. oče s tako navdušenimi besedami za osvoboditev sv. krajev, da je vse sklenilo: se podati v boj nad mohamedance. Papež sam je pripel pre-

Nova nemška Brüningova vlada dobila v parlamentu zaupnico. Dne 3. aprila je prejela v parlamentu nemška vlada kanclerja Brüninga zaupnico z 253 glasovi proti 187. Nezaupnico so predlagali socijalni demokratje ter komunisti, pa so se opekli in ostali v manjšini s 66 glasi.

Napete razmere med Francijo in Rusijo. Z gotovostjo računajo, da bo Francija prelomila diplomatske zveze z Rusijo. Prelom je povzročila skrajna tajinstvena ugrabitev generala Kutjepova, voditelja ruskih beguncev. Francoska policija je ugotovila, da je bil napad na generala ukazan od tajne policije iz Moskve, izvršil ga je njen glavni agent v Parizu Janovič. Kutjepova so odpeljali v avtomobilu zvezanega v vrečo. Vse podrobnosti ugrabitve in pota je izdal član tajne policije. Vodstvo ruskih izseljencev je prevzel za Kutjepovim general Evgen Karlovič Miller, ki načeljuje 175 tisoč močni ruski protisovjetski armadi.

Pojavi obračuna z diktatorjem sovjetske Rusije. Te dni je bila v Moskvo sklicana seja narodnih komisarjev sovjetske vlade. Na seji so obravnavali polom od Stalina odrejenega skupnega gospodarstva ali takozvane kolektivizacije. Komisarji so prečitali poročila iz posameznih oblasti, ki so bila obupna. Prvotna odredba skupnega gospodarstva in delna ukinitve kolektivizacije sta povzročili uprav babilonsko zmešnjavo. Radi izdaje in preklica gospodarskih vladnih ukazov stoji ogromna Rusija pred lakoto, ki je radi neuspeha žetve dejstvo. Radi naravnost obupnih poročil je prišlo na seji narodnih komisarjev do dejanskega obračuna z diktatorjem Rusije, Stalinom. Vse trdi, da bo prišlo do umika Stalina, če ne bo izbruhnil poprej popolen polom sovjetske strahovlade.

*

mnogim bojevnikom križ (odtod križarji). Papežev zastopnik navdušenih križarjev je bil škof Adhemar.

V poletju leta 1096 je začela prva križarska vojska svoj pohod. Križarjem iz Lotaringije je poveljeval vojvoda Gottfried iz Bouillona, francoska vojska se je zbrala krog grofa Rajmunda iz Toulouse ter škofa Adhemarja, Italijanom je poveljeval Boemund iz Tarenta. — Zbirališče vseh križarjev je bil Carigrad. Število križarjev prve križarske vojske cenijo na 105.000 in 600.000 bojevnikov.

Vrhovno vodstvo nad vojsko je bilo v rokah sveta najboljših vojskovodij, za kojega edinstvo je moral skrbeti papežev zastopnik škof Adhemar. Po veliki zmagi križarjev pri Doryläum je bila pot do Male Azije prosta.

Križarji pred Antijehijo.

Dne 20. oktobra 1097 je stala prva križarska vojska pred maloazijsko trdnjavo Antijehija. Celih 9 mesecev je oblegalo 300.000 mož mesto, ne da bi ga bili zavzeli. Mesto je bilo veliko, je imelo 360 cerkev in 450 stolpov; bilo je utrjeno, dobro preskrbljeno z živili in ga je branil pretkani Baghi Sifan. Voi-